

MUZEJSKI IZLETI

Prvi letošnji izlet 10. maja 1977 smo usmerili na Kočevsko in Kostelsko. Mimogrede smo se zapeljali na Ljubljanski grad, si ogledali spomenik kmečkih uporov in Šance, na stolp se nam pa ni izplačalo povzpeti, saj zaradi megle ni bilo razgleda. Čeprav smo do zdaj prekrizirali Slovenijo znotraj in zunaj državnih meja, Ljubljani nismo posvetili še nobenega obiska. Večini je bil sedanji ogled na Gradu nekaj novega.

Po robu Barja, mimo Turjaka in skozi Lašče je šla naša pot v Ribnico. Pod vodstvom muzejskega varuha Arka smo ogledali zbirke suhorobarstva in lončarstva ter istočasno razstavo slik in kipov, ki so jih ustvarili člani društva likovnikov Iskra. Na razstavi smo se razgovarjali s slikarjem Stefanom Horvatom, članom tega društva, ki nam je pripovedoval zanimivosti o društvu in svojem delu. Poiskali smo ploščo na rojstni hiši dr. Antona Arka, ki je bil dolga leta pred prvo svetovno vojno zdravnik v Skofji Loki.

V Kočevju nam je v dvorani Seškovega doma, kjer so v začetku oktobra 1943 zborovali odposlanci slovenskega naroda, varuh muzeja razložil zgodovino kraja, narodnostne boje, izselitev Kočevarjev, razvoj NOB, roško ofenzivo, prihod novih naseljencev in povojno rast mesta, nakar smo pregledali muzejske zbirke, ki vsebujejo obilo zanimivega gradiva iz zgo-

dovine NOB in poudarjajo pomen KP in vlogo predsednika Tita. Ogledali smo si veličasten spomenik NOB na trgu s skupinami, ki so delo naših kiparjev in so postavljene na prostoru nekdanjega gradu. Po kosilu v hotelu Pugled oz. v Namni smo nadaljevali pot skozi Livold, Stalcerje, Morávo z namenom, da obiščemo Kôstel na pomolu nad Kolpo, žal pa nam je to onemogočila stranska cesta, ki je preozka in preslaba za velik avtobus. Obsežne razvaline gradu Ortenburžanov iz 13. stoletja, ki je stražil nad dolino Kolpe do francoskih časov, sedaj obnavljajo.

Pri Fari smo prečkali Kolpo in se od Broda na Kupi vozili po hrvaški strani doline skozi Kuželj in nato spet po slovenski strani do Osilnice. Iznad samotne, slikovite soteske se vzdigujejo skalne peči Krempe, Loške stene in drugih vrhov. Le, kjer sotesko prekinjajo majhne napoljane ravnice, oživlja samoto kaka vasica. V Osilnici, ki je v stari Jugoslaviji spadala k Savski banovini, smo se ustavili ob spomeniku žrtvam okupacije in si v cerkvi ogledali slike Treh kraljev ter Kozme in Damijana, ki jih je l. 1887 v Parizu naslikal naš slavni poljanski rojak Jurij Subic in spadajo med njegova najboljša dela.

Po dolini Čabranke, ki jo na vzhodu omejujejo obronki Goteniškega Snežnika, smo dospeli v Čabar in so nekateri šli

Muzejski izletniki v Nazarjah

(Foto Fr. Planina)

do slapov pod izvirom Čabranke. Iz vasi držita dve ovinkasti cesti po strminah, da dosežeta višje planote, ki z vseh strani obdajajo kraj, da napravlja vtis, kakor da leži v čeburu. Naša cesta se je vzpenjala v Dragarsko dolino pod Gote-niškim Snežnikom. Vozili smo se skozi vasi Trava, Draga, Podpreska in se čez 832 m visoki Sodol spustili v Loški Potok, kjer se v dveh kraških uvalah, ločenih s Hribom, vrsti šest vasi. Peš smo stopili na Hrib, od koder je zanimiv razgled na naselja, ki so bila še pred vojno »na koncu sveta«, sedaj imajo pa lesno industrijo in so živo povezana s svetom.

Iz Loškega Potoka smo se peljali dol v Sodražico in se ustavili še pri Novi Štifti za ogled veličastne arhitekture romarske cerkve, ki so jo pred leti obnovili pod vodstvom konservatorja Milana Zeleznika, ki ima na skrbi tudi spomeniško varstvo naše Loke.

Udeležencev tega izleta je bilo 42.

Drugi izlet smo priredili 14. junija 1977 in smo ga namenili spoznavanju notranjega dela slovenske Istre. Z avtoceste smo pri Razdrtem krenili čez Senožeške hribe, kjer je v višini 633 m razvodje med Črnim in Jadranskim morjem. Skozi Senožeče, čez Gabrk in mimo Divače smo prispeli v Kozino ter poiskali predsednika tamkajšnjega Jamarskega kluba tov. Lojzeta Počkaja, da nas je nato spremljal. Po izredno slabi, kamniti cesti nas je avtobus pripeljal do Tumove kočice na Slavniku (1028 m). Čeprav je bilo ozračje motno, da se je daljava izgubljala v sopolni, sta nam vodja izleta in tov. Počkaj razkazala in razložila Čičarijo, Matarsko podolje, Brkine, Podgorski kras in Savrinska brda ter njihove pokrajinske in gospodarske posebnosti. Na prostranih senožetih, ki pokrivajo vrh in pobočja Slavnika, smo spoznali med drugimi nekaj značilnih rastlin za ta kraj, med njimi košutnik (*Gentiana lutea*) in zlati koren (*Asphodelus albus*), žal pa je bledorumeni ušivec (*Pedicularis Friderici Augusti*), ki je velika posebnost Slavnika, že odcvetel.

Po povratku s Slavnika smo si pri Brezovici v podnožju Brkinov ogledali lepo obdelano slepo dolino, zraven nje globoko brezno in prehod fliša v apnenec. Iz Markovščine smo krenili k jami Dimnici, kjer je velik del izletnikov šel v 45 m globoko brezno in z njegovega dna naprej v za silo elektrificirano jamo, v kateri se vrstijo mogočni prostori s kapniki, kapniškimi zavesami in debelimi stebri z raznoliko sigasto površino.

Občudujoč smo stali v Vilinski dvorani, ki jo z vseh strani obdaja neprekinjen pravi muzej umetnin Toneta Kralja. Popolnoma jo je prenovil med zadnjo vojno in se ni bal upodobiti Hitlerja med mučilci na križevem potu ter Mussolini-ja v sovražni tolpi na freski v prezbiteriju. Po kosilu na vrtu gostišča Baša v Markovščini smo se poslovili od predsednika in gospodarja Jamarskega kluba Dimnice.

Po gladki cesti, ki sredi Matarskega podolja gre od Trsta na Reko, smo prešli vasi Gradišče, Obrov in Podgrad, ki je glavni kraj podolja in v njem dela tovarna Plama. V profilu smo videli Slavnik, Golič, Velika vrata in Zabnik. Od Podgrada smo krenili na cesto proti Ilirski Bistrici in iz vasi Harije zavili na sleme Brkinov. Po njem stoje brkinske vasi, od katerih so Nemci nekatere požgali in so obnovljene. Prešli smo Tominje, kjer je ob požigu zgorela tudi starodavna lipa z obsegom 8 m. Pregarje, Gabrk in Tatre, kjer je bila ob našem obisku nastanjena delovna brigada. Dovolj široka makadamska cesta obkroža gornji del doline potoka Padež, ki teče v Reško dolino, in na drugi strani doseže Artviže, kjer smo se povzpeli na najvišji brkinski vrh z zapuščeno cerkvico sv. Socerba. Ker se je ozračje očistilo, se nam je nudil obsežen razgled, posebno čez Vremsko dolino in Vremščico na Nanos, Trnovski gozd, Brda in Kras, Javornik, Snežnik in Čičarijo. V vasi Barka smo se ustavili in se odžejali v lepo urejeni gostilni Ambrožič. Od tam smo se spustili v Vremsko dolino in skozi Matavun dosegli glavno cesto pred Divačo ter se še pred nastopom noči vrnili domov.

Tega izleta se je udeležilo 37 članov.

V torek 13. septembra smo priredili tretji izlet, i. s. na jugoslovansko Koroško in Štajersko. Skozi Valburgo, Vodice in Moste smo se peljali v Kamnik in naprej v dolino Črne ter se čez preval Črni-vec spustili v Zadrebško dolino, kjer smo se ustavili v Novi Štifti in v Gornjem Gradu. V Novi Štifti smo si ogledali neorenesančno cerkev z veličastnim pročeljem, v Gornjem Gradu smo si želeli ogledati slovite slike Kremser Schmidta in nagrobnike znanih osebnosti iz slovenske zgodovine, toda cerkev je bila zaklenjena in kljub napisu na vratih, da je ogled vedno mogoč in se ključ dobi v župnišču, se nam ni posrečilo, da bi prišli v notranjost. Peljali smo se skozi Bočno, kjer Kropa v več močnih iz-

virih priteka izpod Menine in se po kratkem teku izliva v Dreto.

V Nazarjah smo se povzpeli peš na Gradišče, kjer stojita od 17. stoletja cerkev in samostan in je poučen razgled na naprave lesne industrije in grad Vrbovec v sotočju Savinje in Drete. Pod razvalino starega Vrbovca iz 13. stoletja stoji po vojni obnovljeni mlajši grad iz 15. stoletja. Videli smo tudi dom slikarja Jakija. V Mozirju smo napravili kratek postanek, nato smo nadaljevali pot čez hrib v Gorenje ob Paki, kjer je bilo l. 1950 ustanovljeno kovinsko podjetje, prednik sedanjega velikega velenjskega Gorenja. V Soštanju smo se peljali mimo usnjarne do treh hladilnih stolpov termoelektrarne in mimo rojstne hiše partizanskega pesnika Kajuha. Po vožnji skozi Zavodnje in Sentvid pri Zavodnju smo zavili k planinskemu Andrejevemu domu na Slemenu, ki pa je ob torkih zaprt.

S Slemena smo se spustili v Črno, staro rudarsko mesto v povirju Meže, kjer so delale fužine že v 17. stoletju, zdaj pa v novejšem delu vasi, imenovanem Rudarjevo, živijo rudarji mežiškega svinčevega rudnika. Na sprehodu po vasi smo nad vrati hiše ob glavni cesti blizu cerkve videli vklesan grški napis: »Hthes emoi semeron soi« z letnico 1576, kar pomeni nekako: Včeraj moje, danes tvoje. V skalnem gričku sredi naselja je raz-

stavljen nagačen medved v duplini, na križišču cest je postavljen kamnit steber s pomembnim napisom: »Postoj, tovariš, spomni se na mrtve; to žrtev, borb in zmag je spomenik; vse kar veliko je, vzkali iz žrtev; in ti, ki živ si, mrtvim si dolžnik.«

Po kosilu v hotelu Planinki smo nadaljevali vožnjo skozi Zerjav, kjer so za čistilnico in talilnico svinčeve rude melišča jalovine in zaradi plinov gola skalna pobočja, v seseščini pa hirajoči in suhi borovi gozdovi. Peljali smo se skozi Mežico, upravno središče rudnika, skozi Poljano, kjer stoji granitni steber v spomin na zadnjo bitko narodnoosvobodilne vojne 14. maja 1945, ko so enote XIV. divizije zajele in uničile glavnino nemške vojske, ki se je umikala iz Jugoslavije. Prešli smo Prevalje, v prejšnjih časih najpomembnejši kraj Mežiške doline, kjer je bila v preteklem stoletju cinkarna in za njo železarna, ki je spadala med največje obrate te vrste v takratni Avstriji. Ustavili smo se na Ravnah, spoznali njegove sestavne dele: stari Guštanj, industrijske Ravne z obsežnimi stavbami jeklarne in novi, sodobni del Čečovje na visoki terasi nad Mežo.

Pod vodstvom kustosa smo ogledali Delavski muzej z železarsko, rudniško in gozdarsko zbirko. Ta muzej smo obiskali tudi že na našem izletu l. 1966. Po ogledu muzeja je tri zastopnike našega

Del udeležencev muzejskega izleta na ploščadi spomenika v Dražgošah
(Foto: Fr. Planina)

društva sprejel ravnatelj študijske knjižnice profesor Franc Sušnik, organizator kulturnega življenja na Ravnah, in med razgovorom obudil spomine na pisatelja Prežihovega Voranca. Skozi Kotlje, kjer je zadnja leta preživel in je tam pokopan Prežihov Voranc in kjer je slatinski izvir »rimski vrelec«, ter skozi Sele pod Uršljo goro, kjer je od 1921 do smrti župnikoval pisatelj Ksaver Meško, smo že pozno popoldne dospeli v Slovenj Gradec. O zgodovini Gertoldovega gradu in edinstveni cerkvi sv. Pankracija v Starem trgu je vodja izleta le pripovedoval, ker ni bilo več časa, da bi jih šli ogledat.

V Slovenj Gradcu smo imeli namen obiskati najprej Muzej ljudske revolucije in Umetnostni paviljon. Ker pa je bil muzej zaprt, smo šli v Sokličev zasebni muzej in si ogledali množico slik in drugih predmetov, ki jih je pokojni Jakob Soklič, doma z Bleda, zbral v 40 letih župnikovanja v Slovenj Gradcu. Nato smo ogledali prezbiterijsko steno s 27 freskami o pasijonu iz srede 15. stoletja, slavolok in baročne oltarje v špitalski cerkvi sv. Duha, potem še znamenito župnijsko cerkev, ki jo je l. 1251 osebno posvetil oglejski patriarh Bertold IV. v čast svoji nečakinji Elizabeti, proglašeni 16 let pred tem za svetnico. sigasti okras. Nato smo v bližnjem Slivju obiskali cerkev sv. Martina, ki je v žaru elektrike so žareli bogato rezljani in pozlačeni oltarji ter razkošno okrašena prižnica, ki so skupno ena najlepših in najznačilnejših zbirk baroka na Slovenskem. Čeprav smo že med ogledovanjem Sokličevih zbirk dobili sporočilo, da so odprli Muzej ljudske revolucije, tega nismo več mogli obiskati, ker je lil dež in se je že mračilo, marveč smo se skozi dež zatekli v avtobus in se odpeljali domov. Veseli zaradi lepih stvari, ki smo jih ta dan spoznali smo se peljali skozi Velenje, Arjo vas in čez Trojane v Loko, ves čas v dežju, medtem ko je bilo čez dan suho vreme. Vodja je tudi med vožnjo opozarjal na kraje in njihove zanimivosti.

Udeležencev je bilo 38, med njimi štiri, ki so prvič šli na muzejski izlet.

Četrta, tj. zadnji izlet smo imeli v načrtu na dan, ko bo v Sorici otvoritev zbirk mladostnih del slikarja Ivana Groharja. Prvič je takšno zbirko odprl društveni predsednik dr. Pavle Blaznik v so-

riškem župnišču l. 1960 (glej LR VII/1960, str. 225!), a je zaradi osebnih krajevnih razmer pred leti prenehala. Zdaj so jo Soričani uredili v slikarjevi rojstni hiši in pripravili posebno slovesnost, ki so jo pa morali zaradi obnavljanja ceste s Podrošta odlagati do 23. oktobra.

Naš izlet je šel ta dan najprej v Dražgoše, da smo si ogledali spomenik dražgoški bitki in novo cerkev, ob kateri stoji marmornata plošča z imeni borcev in talcev, ki so v začetku 1942. leta žrtvovali svoja življenja za osvoboditev domovine. Veličastnost spomenika, njegov zgodovinski in umetnostni pomen ter razgled na okolico v sončnem jesenskem jutru so izletnike navdušili.

V Sorici smo prisostvovali otvoritveni slovesnosti, ki jo je vodil ravnatelj loškega muzeja Andrej Pavlovec in so s kulturnim programom sodelovali domačini ter pevski zbor iz Gorenje vasi. Po ogledu zbirke Groharjevih slik, ki so približno iste kakor v nekdanji zbirki, smo nadaljevali pot čez Soriško planino, čez zahodni del Jelovice in skozi Nemški Rovt v Bohinjsko Bistrico in po dolnji bohinjki dolini v Ribčev Laz ter se ustavili pri cerkvi sv. Janeza, kjer nam je vodnik razložil posebnosti bohinjске pokrajine in kulturno zgodovinski pomen cerkve.

Kosilo smo imeli v restavraciji Triglav v Stari Fužini. Nato smo se peljali po gornji bohinjki dolini in se z Jereke napotili navzgor skozi Koprivnik in Gorjuše k Mrzlemu studencu, od tam pa zaradi posodabljanja ceste po zelo dolgem obvozu k Sport hotelu na Pokljuki. Na povratku smo se skozi Zatrnik spustili v dolino Radovne pri vasi Krnici, kjer smo zavili ob Radovni navzgor mimo elektrarne v nekdanjih Fužinah in mimo razvalin in spomenika med okupacijo požgane Srednje Radovne v Krmo. Ker je bila Kovinarska koča za jesensko sezono zaprta, smo se po kratkem postanku vrnili proti Gorjam in skozi Bled in Lesce dospeli v Radovljico, da bi v Kunstlovi gostilni napravili zadnji postanek, pa smo tudi tam nalezeli na zaprta vrata. Zato smo prišli nazaj v Skofjo Loko že ob 18. uri.

Izletnikov je bilo to pot le 33. Kakor vedno nas je tudi na tem izletu v udobnem avtobusu vozil Alpetourov šofer.

France Planina